

PAPER DETAILS

TITLE: Rekreasyonun Psikolojik Faydasinin Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Etme Üzerindeki Rolü

AUTHORS: Muhammet Vapur

PAGES: 170-186

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4077228>

Rekreasyonun Psikolojik Faydasının Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Etme Üzerindeki Rolü

The Role of Psychological Benefits of Recreation on Satisfaction and Revisitation

Muhammet VAPUR*

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü, Bostancı, Tünel Girişi Sk. No:10, 34744, Kadıköy, İstanbul.

ORCID: 0000-0002-3417-2156

E-posta: mvapur37@gmail.com

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 17 Temmuz 2024

Birinci düzeltme: 7 Ekim 2024

İkinci düzeltme: 26 Ekim 2024

Kabul: 26 Ekim 2024

Anahtar sözcükler: Doğa Temelli Rekreasyon, Kent Ormanı, Psikolojik Fayda, Ziyaretçi Memnuniyeti, Tekrar Ziyaret Etme Niyeti

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 17 July 2024

Resubmitted: 7 October 2024

Resubmitted: 26 October 2024

Accepted: 26 October 2024

Key words: Nature-based Recreational Activities, Urban Forest, Psychological Benefits, Visitor Satisfaction, Revisit Intention.

ÖZ

Doğa temelli rekreasyon faaliyetlerini içeren kent ormanları, bireylerin psikolojik ve zihinsel sağlıklarına olumlu etkilerde bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Aydos Ormanı ziyaretçilerinin doğa temelli rekreasyon aktivitelerinden elde ettikleri psikolojik faydalar ile ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişkileri belirlemek ve bu değişkenlerle oluşturulan yapısal modeli test etmektir. Bu kapsamda anket formu, demografik bilgiler, rekreasyon fayda ölçeğinin alt boyutu olan psikolojik fayda ölçeği, ziyaretçi memnuniyet ölçeği ve tekrar ziyaret etme ölçeğinden oluşmaktadır. Mayıs 2024'te hafta sonları Aydos Ormanı'nı ziyaret eden 495 kişiden anket formu aracılığıyla yüz yüze ve çevrim içi veri toplanmıştır. Elde edilen veriler, korelasyon ve yapısal eşitlik modellemesi analizleri ile incelenmiştir. Sonuçlar, rekreasyonun psikolojik faydası ile ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyeti arasında güçlü ve pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir. Ayrıca ziyaretçi memnuniyeti ile tekrar ziyaret etme niyeti arasında da güçlü ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yapısal eşitlik modeli ile yapılan aracılık analizi, rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkisinde, ziyaretçi memnuniyetinin tam aracılık rolü oynadığını ortaya koymuştur.

ABSTRACT

Urban forests that include nature-based recreational activities have positive effects on individuals' psychological and mental health. The purpose of this research is to determine the relationships between the psychological benefits obtained from nature-based recreational activities by visitors to Aydos Forest, visitor satisfaction, and intentions to revisit, as well as to test the structural model formed by these variables. In this context, the survey form consists of demographic information, a psychological benefits scale (a sub-dimension of the recreational benefits scale), a visitor satisfaction scale, and a revisit intention scale. Data were collected through face-to-face and online surveys from 495 individuals visiting Aydos Forest on weekends in May 2024. The obtained data were analyzed using correlation and structural equation modeling analyses. The results showed strong and positive relationships between the psychological benefits of recreation and visitor satisfaction, as well as intentions to revisit. Additionally, a strong and positive relationship was found between visitor satisfaction and intentions to revisit. Mediation analysis conducted with the structural equation model revealed that visitor satisfaction plays a full mediating role in the effect of psychological benefits of recreation on the intention to revisit.

Makalenin kaynak gösterme şekli:

Vapur, M. (2024). Rekreasyonun Psikolojik Faydasının Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Etme Üzerindeki Rolü, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 35 (2): 170 - 186.

GİRİŞ

Kent ormanları, doğa temelli rekreasyon faaliyetleriyle sağlık, spor, estetik, kültürel ve sosyal işlevler sunarak ziyaretçilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan önemli alanlar arasında yer almaktadır. Bu alanlar, fiziksel aktivite ve dinlenme imkânlarının yanı sıra, özellikle çocuklar ve

gençlerde orman sevgisi ve çevre bilincinin gelişmesine katkı sağlayan izcilik, doğa yürüyüşü, bisiklet ve binicilik gibi etkinlikler sunmaktadır (Ak 2022). Literatürde, bu tür aktivitelere katılan bireylerin önemli zihinsel ve psikolojik faydalar elde ettiği vurgulanmıştır (White vd. 2013; Tyrväinen vd. 2014). Çeşitli araştırmalarda doğa

temelli rekreasyon faaliyetlerinin olumlu duygusal sonuçlar, artan canlılık, depresyonun azalması ve stresin hafiflemesi gibi çeşitli psikolojik faydalar sağladığı raporlanmaktadır (Hine vd. 2008; Ryan vd. 2010; Roe ve Aspinall 2011; Tsunetsugu vd. 2011; Berman vd. 2012; Van den Berg vd. 2016; Liu vd. 2020). Ayrıca, ormanlık alanlarda yürüyüş, bisiklete binme, yüzme ve yoga gibi aktivitelerin insan psikolojisi üzerindeki olumlu etkileri de birçok çalışma tarafından doğrulanmıştır (Valentine ve Evans 2001; Lavey vd. 2005; Petruzzello vd. 2009; Nisbet ve Zelenski 2011; Thompson Coon vd. 2011; Passmore ve Howell 2014).

Bununla birlikte, doğa temelli rekreasyon faaliyetlerinin psikolojik faydaları literatürde geniş kapsamlı bir şekilde ele alınmış olmasına rağmen, bu faydaların ziyaretçilerin memnuniyet düzeyleri ve tekrar ziyaret etme niyetleri üzerindeki etkileri sınırlı düzeyde incelenmiştir (Tomas vd. 2002; Yoon ve Uysal 2005; Kil vd. 2012). Rekreasyon alanları ve turizm destinasyonlarının ziyaretçi memnuniyeti ile tekrar ziyaret etme niyetleri üzerindeki etkileri ise çoğunlukla hizmet kalitesi ve destinasyon performansı çerçevesinde değerlendirilmiştir (McDowall ve Ma 2010; Tosun vd. 2015; Koç ve Eren 2017; Wang vd. 2017; Sumaryadi vd. 2021; Kubickova ve Campbell 2022). Bu çalışmaların büyük kısmı, sunulan hizmetlerin kalitesinin ziyaretçilerin memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyetleri üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Ancak bu yaklaşımlar genellikle ziyaretçilerin psikolojik fayda beklentilerini göz ardı etmektedir. Bu nedenle, rekreasyon alanlarının ziyaretçilere sunduğu psikolojik faydaların, ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi, literatürde önemli bir araştırma konusu olarak öne çıkmıştır. Bilhassa, önceki çalışmalar, psikolojik faydaların ziyaretçi memnuniyeti aracılığıyla tekrar ziyaret etme niyetine etkisini inceleyen bir model geliştirmemiştir. Bu çalışmanın amacı, rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkisinde ziyaretçi memnuniyetinin aracılık rolünü incelemektir. Ayrıca çalışma, rekreasyon alanlarında sağlanan deneyimlerin daha bütüncül bir şekilde değerlendiril-

mesi yoluyla yer bağlılığına kuramsal katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Yönetimsel açıdan değerlendirildiğinde, tekrar ziyaretçilerin elde tutulması, yeni ziyaretçilerin çekilmesine kıyasla daha maliyet etkin bir strateji olarak kabul edilmektedir. Tekrar ziyaretçilerin, doğal alan yönetimine önemli ekonomik katkıları sağladığı belirtilmektedir (Shrestha vd. 2007). Özellikle, sadık ziyaretçilerin kulaktan kulağa pazarlama yoluyla ücretsiz katkı sağlaması, pazarlama bütçesi açısından avantaj sunmaktadır (Petrick 2004). Bu bağlamda, rekreasyon alanlarının sunduğu psikolojik faydaların, ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi, bu alanların yönetimine ve sürdürülebilirliğine önemli bir katkı sağlayacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, doğa temelli rekreasyon ve Aydos Ormanı, rekreasyonun psikolojik faydası, ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyeti kavramları açıklanacaktır.

Doğa Temelli Rekreasyon ve Aydos Ormanı

Doğa temelli rekreasyon, bireylerin kent dışı rekreasyon alanlarını kullanarak fiziksel, zihinsel ve psikolojik sağlıklarını iyileştirmeyi amaçlayan aktiviteler bütünüdür. Bu çalışma kapsamında doğa temelli rekreasyon, “doğal çevreye dayanan tüm boş zaman aktiviteleri” olarak tanımlanmıştır (Stebbins vd. 2003). Günümüzde, bireylerin doğayla iç içe rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak için en önemli yerlerden biri olan kent dışı rekreasyon alanları, milli parklar, tabiat parkları ve orman parkları olarak çeşitlendirilmektedir. Bu alanlar, orman bütünlüğü ya da ormanın belirli bir kısmı üzerinde, doğa temelli çeşitli rekreasyon etkinliklerinin gerçekleştirildiği yerlerdir (Akten 2003).

Ormanların rekreasyonel kullanımı, doğal faktörler ile altyapı ve tesislerle birlikte belirlenmektedir (Albert vd. 2016). Bu kullanım, doğal çevre ile uyumlu, güvenli, hijyenik, sosyal olarak kabul edilebilir ve çevresel açıdan sağlıklı tesislerin ve yapıların inşasını ve yenilenmesini içermektedir. Söz konusu tesisler ve yapılar, bireylerin orma-

na ilgisini çekmede ve ormanı deneyimlemelerini, kullanmalarını ve keyif almalarını sağlamada kritik bir rol oynamaktadır. Yapılar; basit bir yürüyüş parkurundan en yaygın kullanılan tesislere (örneğin, yürüyüş yolları, tabelalar, piknik alanları ve otoparklar) ve daha kapsamlı tesislere (örneğin, ziyaretçi merkezleri, restoranlar/kafeler ve konaklama imkânları) kadar çeşitlenmektedir. Bu farklı yapılanmalar, her ormanın kendine özgü doğal ve kültürel özelliklerine uyum sağlayarak ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır (Ho 1998).

Tutum teorisine göre, insanların genel orman algıları, orman rekreasyonuna katılım için temel motivasyonlarının bir parçasıdır (Ajzen ve Fishbein 1977; Eagly ve Chaiken 1993; Jumaat 2019). Bir motivasyon kaynağı olarak doğal ortamların iyileştirici nitelikleri de rekreasyon araştırmalarında büyük ilgi görmüştür (Kaplan 1995; Keniger vd. 2013; Lackey vd. 2021; Harmon ve Kyle 2022). Ormanların restoratif önemi, kent ormanlarını ziyaret etme motivasyonlarında yansıtılmaktadır. Bu motivasyonlar arasında havanın tadını çıkarma, temiz hava alma, stresi azaltma, rahatlatma, kaçış ve duygusal olarak yenilenme gibi amaçlar yer almaktadır (Hansen-Møller ve Oustrup 2004; Schipperijn vd. 2010). Diğer yandan doğa temelli rekreasyon talebi, son yıllarda sosyal çevredeki değişiklikler nedeniyle sürekli artmaktadır. Bu değişiklikler arasında artan boş zaman, ormanın sağladığı sağlık ve iyileştirici işlevlere olan ilginin artması ve boş zaman aktivitelerinin çoğalması yer almaktadır (Agimass vd. 2018). Doğa temelli rekreasyon aktivitelerine aktif katılım keyif ve macera sağlamanın yanında sağlık ve koruma değerlerinin teşvik edilmesi açısından da önemlidir (Brabyn ve Sutton 2013).

Bu araştırmanın alanı olan ve kent ormanı statüsünde bulunan Aydos Ormanı, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda, Kartal ve Sultanbeyli ilçeleri arasında yer alan geniş bir ormanlık alandır. Batısında Kayışdağı Ormanı ve Büyükbakkalköy Ormanı ile birleşmektedir (Erdem 2019). Bitki örtüsü büyük oranda sahil çamı ağırlıklı ibrelilerden oluşmaktadır. Bunun yanında sedir, sarıçam ve karaçam türleri de vardır (Yücel 1998). Şehirdeki en yüksek nokta olan Aydos Tepesi'ni ve Aydos göllerini içine alan bu orman, İstanbul'un

önemli rekreasyon alanlarından biri olup, doğal yapısı ile şehrin önemli bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Aydos Ormanı hem yerel halk hem de ziyaretçiler için doğayla iç içe vakit geçirebilecekleri, rahatlayabilecekleri ve doğa temelli rekreasyon aktiviteleri yapabilecekleri önemli bir kent ormanı rekreasyon alanıdır. Orman içerisinde mesire alanı, çocuk oyun alanları, ekstrem parkurlar, yürüyüş parkurları, orman içi yollar, panoramik şehir görünümü, flora ve fauna çeşitliliği, tarihsel ve kültürel değerler, manzara noktaları ve su kaynakları bulunmaktadır. Bu kaynaklar, doğa yürüyüşü, piknik, dağ bisikleti, ATV, tırmanış, manzara seyri, deniz bisikleti, fotoğrafçılık, mantar toplama, doğada yön bulma (oryantiring), bitki ve hayvanları inceleme gibi çeşitli rekreasyon aktivitelerine olanak tanımaktadır.

Rekreasyonun Psikolojik Faydası

Rekreasyon faydası, fiziksel ve zihinsel sağlığı iyileştiren, özgüveni artıran, kişisel becerileri geliştiren veya birinin bilgi alanını genişleten belirli tatmin edici bir rekreasyon aktivitesinin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilir (Driver ve Brown 1975). Bu faydalar, bireylerin genel yaşam kalitesini artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal düzeyde de olumlu etkiler yaratır. Rekreasyon aktiviteleri, sosyal bağları güçlendirme, topluluk duygusunu pekiştirme ve bireylerin sosyal uyumlarını artırma potansiyeline sahiptir. Ayrıca, stres ve anksiyeteyi azaltarak psikolojik iyilik halini destekler. Bu bağlamda, rekreasyonun faydaları yalnızca bireysel düzeyde kalmaz; aynı zamanda toplum sağlığını ve refahını da olumlu yönde etkileyerek, daha sağlıklı ve mutlu bir toplum oluşturulmasına katkıda bulunur (Beil ve Hanes 2013).

Literatürde, rekreasyonun faydaları farklı şekillerde kategorize edilmektedir. Rekreasyon faydaları genellikle sosyal, ekonomik, çevresel ve kişisel faydalar olarak sınıflandırılmaktadır (Stein ve Lee 1995; Kil vd. 2015). Doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılmanın faydaları ise fiziksel, psikolojik, sosyal ve eğitsel olarak kategorilere ayrılmaktadır (Drive ve Brown 1986; Wolsko vd. 2019). Ayrıca doğayla iç içe olmanın, fiziksel ve zihinsel sağlık ve sosyal bağlanma gi-

bi yüksek derecede arzu edilen faydalar sağladığını gösteren çalışmalar vardır (Mehmetoglu 2007; Buchecker ve Degenhardt 2015; Moseley vd. 2018). Bu kategorilerle açıklanan rekreasyonun psikolojik faydaları arasında; yaşam baskısını azaltma, duyguları rahatlama, yaratıcı düşünme, duyguları serbest bırakma, beden ve zihin rahatlama, başarı elde etme, hoş bir ruh hali ve yaşam zevki, manevi duyguları dengeleme ve bağımsız olma bulunmaktadır (Brown ve Kelly 1981; Ulrich ve Addoms 1981; Wolsko vd. 2019). Boş zamana yönelik faydalar yaklaşımına göre, bireyler temel olarak psikolojik refahı elde etmek için rekreasyon aktivitelerine katılmaya motive olurlar (Kinczel vd. 2020). Bu motivasyon, farklı psikolojik sonuçların ne ölçüde ve nasıl arzu edildiği ile belirlenir. Diğer yandan, doğal çevre deneyiminin bireylerin yaşam kalitesine katkıda bulunabileceği, onların fiziksel ve zihinsel sağlıklarını, bilgi ve becerilerini, kimliklerini ve sosyal katılım durumlarını geliştirebileceği giderek daha fazla kabul edilmektedir (Lloyd ve Little 2005; Martin 2008; Buchecker ve Degenhardt 2015). Çalışmalar bağlamında psikolojik faydalar; zihinsel rahatlama, hoş bir ruh hali, yeteneklerin gelişimi, yaşamdan zevk alma, sorunlarla baş edebilme, kişilik gelişimi ve yeni deneyimler elde etme olarak ele alınmıştır.

Rekreasyon faydası, ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar, bu üç kavramın birbirleriyle güçlü bir şekilde bağlantılı olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar, rekreasyonel faydaların arttığı durumlarda ziyaretçi memnuniyetinin de arttığını ve bu memnuniyetin, ziyaretçilerin aynı destinasyonu yeniden ziyaret etme olasılığını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Tomas vd. (2002) tarafından yapılan çalışmada, Fort Worth Hayvanat Bahçesi'ni ziyaret eden 371 kişilik bir grup üzerinde rekreasyon faydaları ile davranışsal niyetler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma, rekreasyon faydalarının aile birlikteliği ve yaban hayatından zevk alma boyutları ile ziyaretçi memnuniyeti arasında ilişki bulmuştur. Ayrıca, çalışmada, rekreasyonun yaban hayatını takdir etme, yaban hayatından keyif alma, aile birlikteliği ve arkadaşlık boyutları ile gelecekteki

davranışsal niyetler arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yoon ve Uysal (2005) tarafından yapılan çalışmada rahatlama, aile birlikteliği ve güven/eğlence gibi arzulanan faydaların tekrar ziyaret niyetleri üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir. Kil vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada, Ocala Ulusal Ormanı'ndaki 934 ziyaretçi üzerinde, ziyaretçilerin arzu ettikleri ve algıladıkları faydalar ile mekâna bağlılık ve gelecekteki ziyaret niyetleri arasındaki ilişkileri inceleyen yapısal modeller kurulmuştur. Araştırmanın sonuçları, fiziksel zindelik, doğa keşfi, baskıdan kaçış ve nostalji gibi rekreasyon faydalarının tekrar ziyaret niyetleri üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermiştir. Wang vd. (2015) tarafından yapılan bir çalışma, Mo Zai Dun Story Island rekreasyon alanı ziyaretçileri üzerinde rekreasyon faydası, rekreasyon deneyimi, memnuniyet ve yeniden ziyaret niyeti arasındaki ilişkileri ve etkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, rekreasyon faydası ile tekrar ziyaret etme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak memnuniyet ile rekreasyon faydası arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu, literatürdeki genel eğilimlerden bir sapma olarak değerlendirilebilir de rekreasyon literatüründe yaygın olarak kabul gören kuramsal çerçeve, bu değişkenler arasındaki ilişkilerin pozitif yönde olacağına işaret etmektedir. Bu bağlamda rekreasyon faydasının ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H1: Rekreasyonun psikolojik faydasının ziyaretçi memnuniyeti üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır.

H2: Rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır.

Ziyaretçi Memnuniyeti ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti

Kent ormanları, rekreasyon aktiviteleri için kurulmuş altyapısıyla turistik destinasyonlardan farklıdır. Destinasyonlar eğlence ve hoşça vakit geçirmeyi amaçlarken, kent ormanları bireylerin fiziksel ve zihinsel olarak yenilenme ve rahatlama amaçlamaktadır. Kent ormanları rekreasyonel kullanım için çeşitli hizmet kalitesi unsur-

larına sahiptir. Bunlar; doğal kaynaklar, kültürel varlıklar, dış erişim, iç erişim, konaklama ve yemek hizmetleri, rekreasyon tesisleri, güvenlik ve temizlik hizmetleridir (Lee vd. 2010). Buna ek olarak, Crompton vd. (1991), tüketici davranışı alanında geliştirilen hizmet kalitesi SERVQUAL modelinde (Parasuraman vd. 1988) yer alan dört boyutun (güvence, güvenilirlik, duyarlılık ve somut unsurlar), rekreasyon alanlarında da mevcut olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Genel olarak çalışmalar, hizmet kalitesi unsurlarının bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sağlanmasının memnuniyeti artırdığını raporlamaktadır (Absher vd. 1996; Howat vd. 1996; Manning 2011).

Kim vd. (2003), kent orman parklarını ziyaret etmeye motive eden dört ana faktör olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar; aile birlikteliği ve öğrenme, doğal kaynakları takdir etme ve sağlık, rutinden kaçış ve macera, dostluk kurmadır. Bireyler, bu amaçlardan güzel sonuçlar elde etmeyi umarak doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılırlar. Ardından, rekreasyon aktivite deneyimlerinin, beklentilerinin veya arzularının ne kadar iyi karşılandığını değerlendirerek memnuniyetlerine karar verirler (Oliver ve DeSarbo 1988). Çünkü rekreasyon memnuniyeti, beklentiler ile deneyimlerin algılanan gerçekliği arasındaki uyum derecesi olarak tanımlanmaktadır (Bultena ve Klessig 1969; Paudyal vd. 2018). Doğa temelli rekreasyon aktivitesi yapan bireylerin beklentileri karşılandığında memnun olmaları beklenir. Yapılan çalışmalar, doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılanların genellikle yüksek memnuniyet elde ettiklerini bulmuştur ortaya koymaktadır (Hall ve Shelby 2000; Manning 2011).

Memnuniyet, yeniden ziyaret etmeye, mekânın üstün özelliklerini vurgulamaya, olumlu kulaktan kulağa pazarlamaya, mekânı başkalarına tavsiye etmeye, daha uzun süre kalma isteğine ve yer bağlılığına yol açabilir (George ve George 2004; Theodorakis vd. 2013; Keskin vd. 2020; Yazıt ve Bayram 2022). Turizm bağlamında memnuniyet nedeniyle belirli bir destinasyonu yeniden ziyaret etme eğilimi, birçok çalışma tarafından desteklenmektedir (Seçilmiş 2012; Dayour ve Adongo 2015; Acar 2016; Karahan 2024). Rek-

reasyon bağlamında çalışmalar yapılmıştır. Han (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, rekreasyon ormanı ziyaretçilerinin ziyaret memnuniyeti ve seçim memnuniyetinin yeniden ziyaret niyetini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Sim ve Lee (2013) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, Kore'deki 33 rekreasyon ormanında 2079 kişi üzerinde yapılan araştırma sonucunda, ziyaretçilerin memnuniyetinin yeniden ziyaret etme niyetlerini ve rekreasyon ormanlarını başkalarına tavsiye etme eğilimlerini nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, memnuniyet arttıkça yeniden ziyaret etme olasılığının da arttığı belirlenmiştir. Wang vd. (2015) tarafından yapılan bir çalışma, Mo Zai Dun Story Island rekreasyon alanı ziyaretçileri üzerinde rekreasyon faydası, rekreasyon deneyimi, memnuniyet ve yeniden ziyaret niyeti arasındaki ilişkileri ve etkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, rekreasyon faydasının yeniden ziyaret niyeti üzerinde doğrudan olumlu bir etkisi olduğunu, ancak memnuniyet aracılığıyla dolaylı bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca rekreasyon deneyiminin memnuniyet üzerinde ve memnuniyetin de yeniden ziyaret niyeti üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Çevik (2020) tarafından fiziksel aktivite amacıyla bir rekreasyon parkını ziyaret eden 357 kişi üzerinde yapılan çalışmada, park memnuniyetinin yeniden ziyaret niyeti üzerinde pozitif etkisi olduğu bulunmuştur. Arowosafe ve Ajayi (2018) tarafından Oyo Eyaleti, Ibadan'daki Agodi Park ve Bahçeleri'nde rekreasyon tesislerine giden ve rekreasyon aktivitelerine katılan 120 ziyaretçi üzerinde yapılan çalışmada, ziyaretçi memnuniyeti ile yeniden ziyaret niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak bu bulgunun literatürdeki genel eğilimlerle örtüşmediği görülmektedir. Aşağıda yer alan hipotezlerin pozitif yönde kurulmasının temel gerekçesi, memnuniyetin, bireylerin tekrar ziyaret etme niyetleri üzerinde güçlü bir belirleyici olduğuna dair kuramsal ve görgül bulguların bulunmasıdır.

H₃: Ziyaretçi memnuniyetinin tekrar ziyaret etme üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır.

Bu çalışmada, rekreasyonun psikolojik faydalarının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki

etkisinin yalnızca doğrudan bir ilişkiyle açıklanamayacağı düşünülmektedir. Ziyaretçi memnuniyetinin bu etkide aracılık edebileceği öne sürülmektedir. Psikolojik faydaların, memnuniyet aracılığıyla tekrar ziyaret etme niyetini dolaylı olarak etkilediği varsayılmaktadır. Bu bağlamda, ziyaretçi memnuniyetinin bu ilişkide aracı bir rol oynadığı varsayımı araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda aşağıdaki hipotez ve araştırma modeli oluşturulmuştur.

H₄: Rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkisinde ziyaretçi memnuniyetinin aracılık rolü vardır.

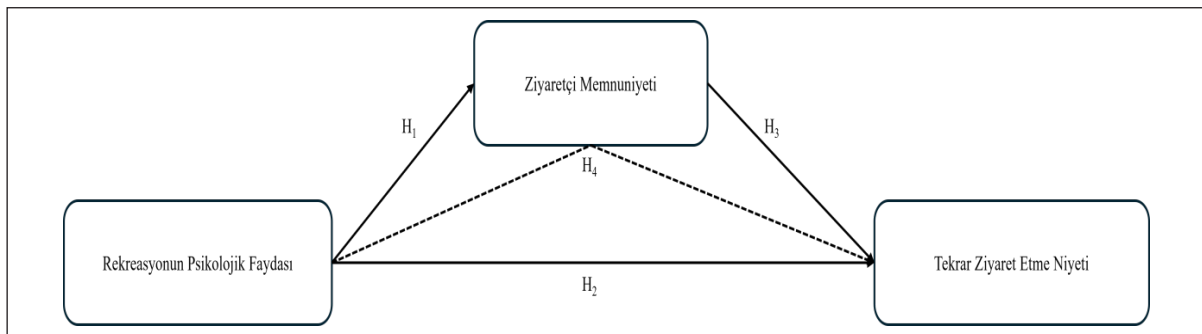
YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, Aydos Ormanı ziyaretçilerinin doğa temelli rekreasyon aktivitelerinden elde ettikleri psikolojik faydalar ile ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişkileri belirlemek ve bu değişkenlerle oluşturulan yapısal modeli test etmektir. Araştırmada, amacına uygun olarak geliştirilen model çerçevesinde Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) analizi gerçekleştirilmiştir. YEM, gözlenen ve gözlenemeyen değişkenlerin aynı anda tek bir model içinde test edilmesine olanak tanıyan, doğrudan veya dolaylı çoklu ilişkilerin ve sıralı dolaylı ilişkilerin ölçülmesini sağlayan bir yöntem ve çerçeve sunar. Yapısal eşitlik modellemeleri, daha çok oluşturulan modelin veya yapının ve bunlar arasındaki ilişkilerin doğrulanmasına odaklanan bir yaklaşımı benimsemektedir (Meydan ve Şeşen 2015). Bu bağlamda oluşturulan araştırma modeli Şekil 1’de sunulmuştur.

Bu araştırma modeli, rekreasyonun psikolojik faydalarının, ziyaretçi memnuniyeti aracılığıyla, bireylerin tekrar ziyaret etme niyetleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırmada, rekreasyonel faaliyetlerin bireylere sunduğu psikolojik faydaların, onların ziyaret deneyimlerinden memnuniyet duymalarını artırdığı ve bu memnuniyetin, gelecekte aynı yeri tekrar ziyaret etme niyetini güçlendirdiği varsayılmaktadır. Ziyaretçi memnuniyeti, rekreasyonun psikolojik faydaları ile tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişkiyi aracılık eden bir unsur olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada betimsel istatistikler, SPSS 27.0 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin doğrulayıcı faktör, güvenilirlik ve geçerlilik analizleri ile yapısal eşitlik modeli analizleri ise SmartPLS (v. 4.1.0.8) istatistik programı ile yapılmıştır. Smart-PLS, veriler normal dağılmadığında bile küçük örneklemlemlerle bile çok düzeyli yapıları birlikte analiz edebilen parametrik olmayan bir yöntemdir (Hair vd. 2017). Ayrıca Smart-PLS, küçük örneklemlemlerle ve modeldeki faktör az sayıda faktörden oluştuğunda bile karmaşık modelleri bir bütün olarak doğru bir şekilde analiz edebilir (Seçilmiş vd. 2021).

Bu çalışmada, “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen tüm etik kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlıklı ikinci bölümünde belirtilen hiçbir eylem bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmemiştir. Çalışma, daha önce herhangi bir bilimsel dergide yayınlanmamış ve bilimsel bir kongrede bildiri olarak sunulmamıştır. Araştırma, İstanbul Rumeli Üniversitesi Etik

Şekil 1. Yapısal Model

Komisyonu'nun 26.04.2024 tarih ve 2024/03 sayılı toplantısında değerlendirilmiş ve etik uygunluğu onaylanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda, nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Anket formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim, gelir, rekreasyon alanı kullanım amacı, kullanım süresi ve alanda kalış süreleri gibi demografik özelliklerini belirleyen sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, katılımcıların rekreatif faaliyetlerden elde ettikleri faydaları değerlendirmek için Ho (2008) tarafından geliştirilen ve Akgül vd. (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Rekreasyon Fayda Ölçeği kullanılmıştır. Orijinal ölçek, beşli Likert tipi bir ölçek olup, 24 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; fiziksel (7 madde), psikolojik (8 madde) ve sosyal (9 madde) olarak tanımlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, yalnızca rekreasyonun psikolojik faydalarını ölçen sekiz maddelik alt ölçek kullanılmıştır. Üçüncü bölümde, ziyaretçilerin tekrar ziyaret etme niyetini ölçmek amacıyla Kim vd. (2013) çalışmasından faydalanarak Kahraman (2019) tarafından geliştirilen üç maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek, beşli Likert tipi bir formatta hazırlanmış olup, katılımcılardan "1=Kesinlikle Katılmıyorum" ile "5=Kesinlikle Katılıyorum" arasında uygun bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Anketin son bölümünde, ziyaretçi memnuniyetini ölçmek amacıyla Veasna vd. (2013) çalışmasından derlenerek Dağıstan ve Mısırlı (2021) tarafından Türkçe'ye uyarlanan beş maddelik ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek, beşli Likert tipi formatta hazırlanmış olup, katılımcılardan "1=Kesinlikle Katılmıyorum" ile "5=Kesinlikle Katılıyorum" arasında uygun olan bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Aydos Ormanı ziyaretçileri oluşturmaktadır. Ancak Aydos Ormanı'na gelen ziyaretçi sayısı ile ilgili herhangi bir istatis-

tiki veri bulunamamıştır. Bu nedenle, örneklem büyüklüğü $\alpha=0,05$ güven düzeyinde $n=381$ olarak hesaplanmıştır (Çokluk vd. 2010). Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak, 2024 yılı Mayıs ayı boyunca hafta sonlarında Aydos Ormanı'nı ziyaret eden 495 katılımcıdan anket verileri toplanmıştır. Veri toplama süreci titizlikle yürütülmüş olup, katılımcıların rastgele seçimi sayesinde örneklemin genellenebilirliği sağlanmıştır. Anketler, yüz yüze uygulanmış ve her katılımcıya veri toplama amacına dair gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Eksik ya da hatalı anket doldurulmamasına dikkat edilmiştir.

Ziyaretçilerin demografik özellikleri ve doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılım durumları incelenmiştir. Araştırma kapsamında, cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim düzeyi, gelir düzeyi gibi değişkenler ile doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılım sıklığı ve bu aktivitelerde geçirilen süre gibi faktörler analiz edilmiştir. Aşağıdaki Tablo 1'de, katılımcıların bu değişkenlere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1'e göre katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, yüzde 55,6'sının erkek ve yüzde 44,4'ünün kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş aralığına bakıldığında, yüzde 15,2'si 18-23 yaş arasında, yüzde 43,4'ü 24-29 yaş arasında, yüzde 29,3'ü 30-36 yaş arasında ve yüzde 12,1'i 37 yaş ve üzeri olarak dağılım göstermektedir. Medeni hal açısından, yüzde 64,6'sı evli iken, yüzde 35,4'ü bekaardır. Eğitim düzeyi dağılımında katılımcıların yüzde 33,3'ü ortaöğretim, yüzde 19,2'si ön lisans, yüzde 43,4'ü lisans ve yüzde 4,0'ü lisansüstü eğitime sahiptir. Gelir düzeyi açısından incelendiğinde, yüzde 19,2'si 0-17.002 TL, yüzde 45,5'i 17.003-34.000 TL, yüzde 22,2'si 34.001-68.000 TL ve yüzde 13,1'i 68.001 TL ve üzeri gelire sahiptir. Doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılım sıklığı bakımından, katılımcıların yüzde 14,1'i haftada birkaç defa, yüzde 70,7'si ayda birkaç defa ve yüzde 15,2'si yılda birkaç defa doğa temelli aktivitelere katılmaktadır. Rekreasyon alanında kalış süresi bakımından yüzde 64,6'sı 2-3 saat arasında, yüzde 25,3'ü 4 saat ve üzeri ve yüzde 10,1'i 1-2 saat arasında kalmaktadır. Katılımcıların doğa temelli rekreasyon aktivitelerine katılım durumlarına bakıldığında,

yüzde 48,5'i doğa yürüyüşüne, yüzde 47,5'i pikniğe, yüzde 33,3'ü bisiklet sürmeye, yüzde 27,3'ü spor yapmaya, yüzde 68,7'si fotoğraf ya da video çekmeye, yüzde 48,5'i hobilerle uğraşmaya, yüz-

de 81,8'i sosyal aktivitelere katılmaktadır. Doğayı keşfetme oranı yüzde 50,5 iken, doğayı seyretme ya da nefes alma aktivitesine katılanların oranı yüzde 67,7'dir.

Tablo 1. Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör, Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Değişkenler		n	%	
Cinsiyet	Erkek	275	55,6	
	Kadın	220	44,4	
	18-23 yaş	75	15,2	
	24-29 yaş	215	43,4	
	30-36 yaş	145	29,3	
	37 yaş ve üzeri	60	12,1	
Medeni Hal	Evli	320	64,6	
	Bekar	175	35,4	
Eğitim	Ortaöğretim	165	33,3	
	Ön Lisans	95	19,2	
	Lisans	215	43,4	
	Lisansüstü	20	4,0	
Gelir	0-17.002 TL	95	19,2	
	17.003-34.000 TL	225	45,5	
	34.001-68.000 TL	110	22,2	
	68.001 TL ve üzeri	65	13,1	
Doğa Temelli Rekreasyon Aktivitelerine Katılım Sıklığı	Haftada birkaç defa	70	14,1	
	Ayda birkaç defa	350	70,7	
	Yılda birkaç defa	75	15,2	
Doğa Temelli Rekreasyon Alanında Kalış Süresi	1 saat ile yaklaşık 2 saat arasında	50	10,1	
	2 saat ile yaklaşık 3 saat arasında	320	64,6	
	4 saat ve üzeri	125	25,3	
Doğa Temelli Rekreasyon Aktivitelere Katılım Durumları	Doğa Yürüyüşüne Katılım	Evet	240	48,5
		Hayır	255	51,5
	Piknil Yapmak	Evet	235	47,5
		Hayır	260	52,5
	Bisiklet Sürmek	Evet	165	33,3
		Hayır	330	66,7
	Spor Yapmak	Evet	135	27,3
		Hayır	360	72,7
	Fotoğraf/Video Çekmek	Evet	340	68,7
		Hayır	155	31,3
	Hobilerle Uğraşmak	Evet	240	48,5
		Hayır	255	51,5
	Sosyal Aktiviteler Yapmak	Evet	405	81,8
		Hayır	90	18,2
	Doğayı Keşfetmek	Evet	250	50,5
		Hayır	245	49,5
	Doğayı Seyretmek/Nefes Almak	Evet	335	67,7
		Hayır	160	32,3

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın verilerine dayalı olarak gerçekleştirilen analizlerin sonuçları sunulmaktadır. Araştırma kapsamında yapılan analizler; doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirlik ve geçerlilik analizleri, yol analizleri ve yapısal model analizlerini içermektedir.

Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör, Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Araştırma modalinin analizinden önce araştırmada yer alan geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda ölçeklerin iç tutarlılık güvenilirliği, birleşme geçerliliği ve ayrışma geçerliliği değerlendirilmiştir. Cronbach Alfa, ölçeklerin iç tutarlılığını değerlendirmekte kullanılan bir ölçüttür. Literatürde, genellikle 0,70 ve üzeri Cronbach Alfa değeri kabul edilebilir bir güvenilirlik düzeyini işaret etmektedir (Henseler vd. 2016). Composite Reliability (CR) ise faktör analizi sonucunda elde edilen faktörlerin güvenilirliğini ölçmek için kullanılan bir göstergedir ve genellikle 0,70 ile 0,95 arasındaki CR değerleri

kabul edilebilir güvenilirlik düzeyini göstermektedir. Ortalama Varyans Çıkarımı (AVE), yapısal eşitlik modelinde ölçeklerin geçerliliğini değerlendirmek amacıyla kullanılır ve AVE değerinin 0,50 veya daha yüksek olması gerektiği kabul edilmektedir (Hair vd. 2014). Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliğini değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Faktör yükleri, her bir göstergenin ilgili faktörle ilişkisini ölçen değerlerdir ve genellikle 0,40 ile 0,70 arasında değişmektedir (Büyükoztürk vd., 2015). Ancak, değişkenlerin faktör yükleri doğrudan elenmeden önce kuramsal ve kavramsal önemleri dikkate alınmalıdır (Hair vd. 2014). Geçerlilik ve güvenilirlik için oluşturulan ölçüm modeline ait sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’deki değerler incelendiğinde, DFA sonuçları, her bir faktörün yük değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğunu ve ölçeklerin uygun bir şekilde yapılandırıldığını göstermektedir. Faktör yüklerinin 0,863 ile 0,970 arasında değiştiği görülmektedir. AVE ve CR değerle-

Tablo 2. Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör, Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Ölçek	İfadeler	Faktör Yüğü	Cronbach Alfa	CR	AVE
Rekreasyonun Psikolojik Faydası	1	0,965	0,986	0,986	0,898
	2	0,970			
	3	0,951			
	4	0,952			
	5	0,935			
	6	0,964			
	7	0,907			
	8	0,937			
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	1	0,967	0,981	0,982	0,912
	2	0,863			
	3	0,935			
Ziyaretçi Memnuniyeti	1	0,930	0,943	0,948	0,851
	2	0,993			
	3	0,934			
	4	0,954			
	5	0,963			

rinin eşik değerlerin üzerinde olması nedeniyle, faktör yükü 0,50 ile 0,70 arasında bulunan ifadeler ölçekten çıkarılmamıştır. Ölçeklerin Cronbach Alpha katsayılarının 0,943 ile 0,986 arasında; CR katsayılarının ise 0,948 ile 0,986 arasında olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum iç tutarlılık güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir. AVE katsayılarının 0,851 ile 0,912 arasında olması, birleşme geçerliliğinin sağlandığını işaret etmektedir.

Ayrışma geçerliliğini değerlendirmek için Fornell ve Larcker (1981) tarafından önerilen kriterler ve Henseler vd. (2015) tarafından geliştirilen HTMT (Heterotrait-Monotrait Ratio) katsayıları kullanılmıştır. Fornell ve Larcker testine göre, çalışmadaki yapıların açıklanan ortalama varyans (AVE) değerlerinin karekökü, bu yapılar arasındaki korelasyon katsayılarından daha yüksek olmalıdır. Bu değerlendirmenin sonuçları Tablo 3'de sunulmaktadır.

Tablo 3'teki değerler incelendiğinde, her bir yapının AVE karekök değerlerinin, diğer yapılarla olan korelasyon katsayılarından daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 4'te, Henseler vd. (2015) tarafından önerilen HTMT (Heterotrait-Monotrait Ratio) katsayıları yer almaktadır. Bu katsayılar, çalışmada yer alan tüm değişkenler arasındaki korelasyonların geometrik ortalamalarının, aynı değişkenlere ait ifadelerin korelasyonlarının geometrik ortalamalarına oranını

temsil eder. HTMT katsayıları, yapılar arasındaki yakınlık veya uzaklık derecesini değerlendirmek amacıyla kullanılır. Araştırmacılar, teorik olarak birbirine yakın olan yapıların HTMT katsayılarının 0,90'ı aşmaması gerektiğini, teorik olarak birbirinden uzak olan yapılar için ise bu değer 0,85'in altında kalması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4'teki değerler incelendiğinde her bir yapının HTMT katsayıları kontrol edildiğinde birbirinden teorik olarak uzak yapılar olduğu belirlenmiştir.

Ziyaretçilerin çalışmada kullanılan ölçeklere verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5'teki değerler incelendiğinde değişkenlerin 5,0 üzerinden rekreasyonun psikolojik faydasının ortalaması 3,73, tekrar ziyaret etme niyeti 3,62 ve ziyaretçi memnuniyeti 3,64 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığında olduğu saptanmıştır. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre, -1,5 ile +1,5 arasında yer alan çarpıklık ve basıklık değerleri genellikle normal dağılıma işaret etmektedir.

Yapısal Model

Araştırma modelinin analizinde Partial Least Squares Structural Equation Modeling

Tablo 3. Ayrışma Geçerliliği Sonuçları (Fornell ve Larcker Kriteri)

	<i>Rekreasyonun Psikolojik Faydası</i>	<i>Tekrar Ziyaret Etme Niyeti</i>	<i>Ziyaretçi Memnuniyeti</i>
Rekreasyonun Psikolojik Faydası	0,948		
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	0,900	0,982	
Ziyaretçi Memnuniyeti	0,907	0,736	0,923

Tablo 4. Ayrışma Geçerliliği Sonuçları (HTMT Kriteri)

	<i>Rekreasyonun Psikolojik Faydası</i>	<i>Tekrar Ziyaret Etme Niyeti</i>	<i>Ziyaretçi Memnuniyeti</i>
Rekreasyonun Psikolojik Faydası			
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	0,789		
Ziyaretçi Memnuniyeti	0,518	0,498	

Tablo 5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	<i>n</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
Rekreasyonun Psikolojik Faydası	495	3,73	1,37280	-,987	-,530
Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	495	3,62	1,30196	-,768	-,751
Ziyaretçi Memnuniyeti	495	3,64	1,31507	-,847	-,620

(PLS-SEM) yöntemi tercih edilmiştir. Veriler, SmartPLS 4.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma modelinin doğrusal yol katsayıları, R^2 ve etki büyüklüğü (F^2) hesaplamaları PLS algoritması ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, modelin tahmin gücünü (Q^2) değerlendirmek için Blindfolding analizi yapılmıştır. PLS yol katsayılarının anlamlılığını test etmek amacıyla bootstrapping yöntemi kullanılarak 5000 alt örneklem oluşturulmuş ve bu örneklemeler üzerinden *t* değerleri hesaplanmıştır. Bu yöntemle, modelin parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur. Bu tabloda, modeldeki her bir değişkenin katsayıları ve anlamlılık düzeyleri detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 6'da sunulan Araştırma Modeli Katsayıları incelendiğinde, değişkenler arasındaki VIF (Variance Inflation Factor) değerleri incelendiğinde, değerlerin eşik değeri olan 5'in altında olduğu görülmüştür (Hair vd. 2017). Bu durum, değişkenler arasında anlamlı bir doğrusallık problemi olmadığını göstermektedir. R^2 değerleri incelendiğinde, rekreasyonun tekrar ziyaret etme niyetini yüzde 81 ve ziyaretçi memnuniyetini yüzde 82 oranında açıkladığı görülmektedir. Etki büyüklüğü katsayılarının (f^2) değerlendirilmesinde, 0,02 ve üzeri düşük, 0,15 ve üzeri orta, 0,35

ve üzeri yüksek olarak kabul edilmektedir (Cohen 1988). Etki büyüklüğü katsayılarına baktığımızda, rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti ve ziyaretçi memnuniyeti üzerinde yüksek seviyede etkiye sahip olduğu görülmektedir. Endojen değişkenler için hesaplanan tahmin gücü katsayıları (Q^2) değerlerinin sıfırdan büyük olması, araştırma modelinin tekrar ziyaret etme niyeti ve ziyaretçi memnuniyeti değişkenlerini tahmin etme gücüne sahip olduğunu göstermektedir (Hair vd. 2017). Q^2 değerlerinin sıfırdan büyük olması, modelin belirtilen değişkenleri etkileyen faktörleri doğru bir şekilde tahmin edebildiğini ve açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Bootstrap analizi sonucunda modelin uyum değerleri SRMR, d_{ULS} ve d_G kriterleri üzerinden değerlendirilmiştir. SRMR değerinin kabul edilebilir uyum gösterebilmesi için 0,10'dan küçük olması gerekmektedir (Henseler vd. 2014). Çalışmada, SRMR değeri 0,019 olarak hesaplanmış, bu da modelin uyum düzeyinin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca modelin iyi uyum sağladığının kanıtlanabilmesi için d_{ULS} ve d_G tam uyum kriterlerinin orijinal değerlerinin, seçilen güven aralığının üst sınırından daha düşük olması gerekmektedir. Bu bağlamda %95 veya %99 güven aralığı tercih edilmiştir. Mo-

Tablo 6. Araştırma Modeli Katsayıları

	<i>VIF</i>	f^2	R^2	Q^2
Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	1,269	4,624	0,810	0,381
Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Ziyaretçi Memnuniyeti	1,716	4,275	0,822	0,273

del uyumu ayrıca korelasyon matrisi ile ampirik korelasyon matrisi arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olması ($p>0,05$) ile de değerlendirilmiştir; bu durumda modelin uygun olduğu ifade edilebilir (Yuan ve Hayashi 2003) Çalışmada, d_ULS ve d_G uyum kriterleri yüzde 99 güven aralığında sırasıyla 0,115 ile 0,192 arasında değerler almış ve $p>0,05$ bulunmuştur. Bu sonuçlar modelin uygun olduğunu göstermektedir.

Modelin uyum değerlerine ilişkin analizlerin ardından, araştırma modelinin doğrudan ve dolaylı etki katsayılarına dair bulgular Tablo 7’de sunulmaktadır.

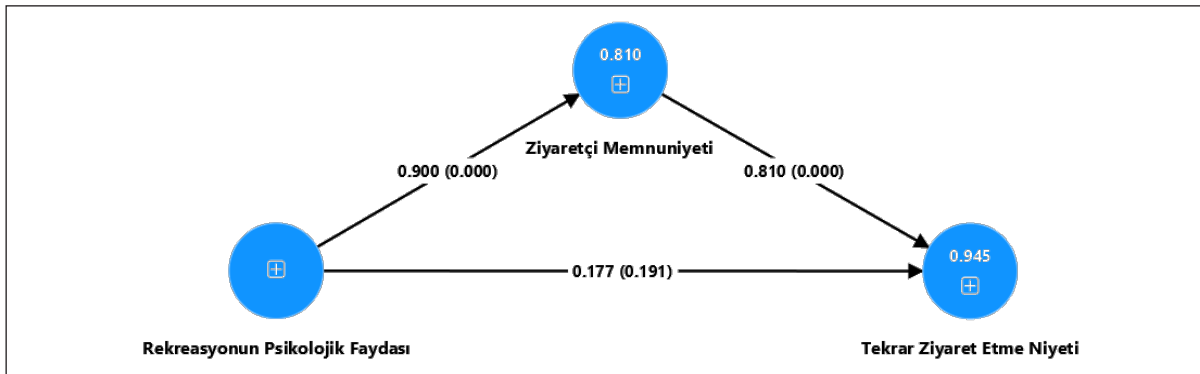
Tablo 7’deki değerler incelendiğinde rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti ($\beta=0,177$; $p>0,005$) üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Ancak ziyaretçi memnuniyeti ($\beta=0,900$; $p<0,001$) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Ziyaretçi memnuniyetinin de tekrar ziyaret

etme niyeti ($\beta=0,810$; $p<0,001$) üzerinde anlamlı etkisi vardır. Bu bulgulara göre araştırmanın H2 ve H3 hipotezleri desteklenmiş olup H1 hipotezi desteklenmemiştir.

Zhao vd. (2010)’e göre, bağımsız değişkenlerin aracı değişkenler, aracı değişkenlerinde bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerinin anlamlı olması aracı etkisinin varlığı olarak değerlendirilmektedir. Şekil 2’deki Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Ziyaretçi Memnuniyeti → Tekrar Ziyaret Etme Niyeti yollarındaki dolaylı etkilerin anlamlı olması ($p<0,001$), Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Tekrar Ziyaret Etme Niyeti yolunun ise anlamsız olması ($p>0,005$) nedeniyle ziyaretçi memnuniyetinin, rekreasyonun psikolojik faydasının tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişkide, tam aracılık rolüne sahip olduğu ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın H4 hipotezi de desteklenmiştir.

Tablo 7. Araştırma Modelinin Doğrudan ve Dolaylı Etki Katsayıları

		Etki	Standart sapma	t-değeri	p-değeri
Doğrudan Etki Katsayıları	Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	0,177	0,136	1,297	0,195
	Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Ziyaretçi Memnuniyeti	0,900	0,031	28,976	0,000
	Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	0,810	0,126	6,454	0,000
Dolaylı Etki Katsayıları	Rekreasyonun Psikolojik Faydası → Ziyaretçi Memnuniyeti → Tekrar Ziyaret Etme Niyeti	0,729	0,111	6,560	0,000

Şekil 2. Araştırma Modeli

SONUÇ VE TARTIŞMA

Aydos Ormanı ziyaretçileri üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, rekreasyonun psikolojik faydalarının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkisinde ziyaretçi memnuniyetinin aracılık rolünü incelemektir. Araştırma kapsamında oluşturulan modelde, değişkenler arasında doğrudan ve dolaylı etkiler test edilmiştir. Buna göre, rekreasyonun psikolojik faydalarının tekrar ziyaret etme niyeti üzerinde doğrudan anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir. Bu bulgu, literatürdeki bazı çalışmalarla tutarsızlık göstermektedir (Tomas vd. 2002; Kil vd. 2012; Wang vd. 2015). Bu sonuç, literatüre önemli bir katkı sunmakta ve rekreasyonun psikolojik faydalarının tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki doğrudan etkisinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, rekreasyonun psikolojik faydalarının ziyaretçi memnuniyeti üzerinde doğrudan anlamlı ve pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle Aydos Ormanı'nın, ziyaretçilerin rahatlamalarına, pozitif bir ruh hali kazanmalarına, yaşamdan daha fazla keyif almalarına, aktif bir kişiliğe bürünmelerine ve yeni deneyimler edinmelerine katkı sağladığı; bu nedenle ziyaretçilerin kendilerini iyi hissetmesine, mutlu olmasına ve memnuniyet düzeylerinin artmasına katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Bu bulgu, literatürdeki bazı çalışmalarla uyum göstermekte (Tomas vd. 2002; Yoon ve Uysal 2005; Kil vd. 2012); ancak Wang vd. (2015) tarafından yapılan çalışma ile tutarsızlık göstermektedir.

Ziyaretçi memnuniyetinin tekrar ziyaret etme niyeti üzerinde doğrudan anlamlı ve pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ziyaretçilerin kendilerini iyi hissetmeleri, mutlu olmaları, olumlu bir deneyim yaşamaları ve memnuniyetlerinin artması, gelecekte tekrar ve daha sık ziyaret etme niyetlerini güçlendirmiştir. Bu bulgu, literatürdeki çeşitli çalışmalarla uyumludur (Han 2006; Sim ve Lee 2013; Wang vd. 2015; Çevik 2020); ancak Arowosafe ve Ajayi (2018) tarafından yapılan çalışma ile tutarsızlık göstermektedir. Bu sonucun tutum teorisini desteklediği düşünülmektedir, çünkü rekreasyon alanından duyulan memnuniyet bireylerin pozitif bir tutum

geliştirmelerine neden olarak tekrar ziyaret etme motivasyonlarını artırabilir.

Son olarak, ziyaretçi memnuniyetinin, rekreasyonun psikolojik faydaları ile tekrar ziyaret etme niyeti arasındaki ilişkide tam aracılık rolü oynadığı tespit edilmiştir. Ziyaretçilerin rekreasyon alanlarında elde ettikleri psikolojik faydalar, memnuniyet düzeylerini artırmakta; bu artan memnuniyet ise tekrar ziyaret etme niyetini olumlu yönde etkilemektedir. Bu sonuç, memnuniyetin sadece ziyaretçi davranışlarını yönlendiren bir faktör değil; aynı zamanda ziyaretçilerin rekreasyon alanlarıyla olan bağlarını güçlendiren önemli bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, araştırma bulgularının kuramsal olarak yer bağlılığını desteklediği düşünülmektedir. Bu bağlamda rekreasyon deneyimlerinden elde edilen psikolojik faydaların, memnuniyet aracılığıyla duygusal, sosyal ve kimliksel bağlanma boyutları üzerinden tekrar ziyaret etme niyetini artırarak yer bağlılığını güçlendirebileceği ortaya koyulmaktadır.

Araştırma bulguları, rekreasyon alan yöneticileri için psikolojik faydanın ve ziyaretçi memnuniyetinin önemini vurgulamaktadır. Ziyaretçi memnuniyetinin tekrar ziyaret etme niyetini artırdığı ve alanın sürdürülebilirliğine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca rekreasyon alanlarının sunduğu psikolojik faydaların memnuniyeti artırdığı ve dolaylı olarak tekrar ziyaret etme niyetini güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, yöneticilerin ziyaretçilerin psikolojik faydalarını artıracak alan tasarımı ve hizmet sunumuna odaklanmasının ziyaretçi sadakatini güçlendireceği ve maliyetleri düşüreceği önerilmektedir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma sadece Aydos Ormanı ziyaretçileri üzerinde yapılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda farklı rekreasyon alanlarında modelin test edilmesi önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmada sadece rekreasyonun psikolojik fayda boyutu ölçülmüştür. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, fiziksel ve sosyal fayda boyutları ile rekreasyonun farklı fayda boyutlarının da incelenmesi rekreasyon alanlarının daha etkin yönetimine katkıda bulunacaktır. Araştırmada doğrudan bir kuramı

test eden bir ölçek kullanılmamıştır. Bu nedenle araştırma modelinin tutum ve yer bağlılığı kuramlarıyla da birleştirilerek uygulanması bütüncül rekreasyon yönetimine katkı sağlanabileceği düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda, tutum ve yer bağlılığı ölçekleri de araştırmaya dahil edilerek modelin genişletilmesi önerilmektedir. Buna ek olarak, planlı boş zaman davranışı ve beklenti-değer modelleri gibi kuramlar da araştırmalara dahil edilebilir. Böylece ziyaretçilerin beklenti ve gereksinimlerini karşılayan rekreasyon alanlarının planlama ve etkin yönetimi desteklenecektir.

KAYNAKÇA

- Absher, J. D., Howat, G., Crilley, G., ve Milne, I. (1996). Measuring Customer Service Quality in Sports and Leisure Centres, *Managing Leisure*, 1 (1): 1-18.
- Acar, Y. (2016). Turistlerin Sakin Şehirleri Tercih Nedenleri, Memnuniyet Düzeyleri ve Tekrar Ziyaret Etme Niyetleri: Türkiye'deki Sakin Şehirlerin Değerlendirilmesi. (Basılmamış Doktora Tezi). Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- Agimass, F., Lundhede, T., Panduro, T. E. ve Jacobsen, J. B. (2018). The Choice of Forest Site for Recreation: A Revealed Preference Analysis Using Spatial Data, *Ecosystem Services*, 31: 445-454.
- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (1977). Attitude Behavior Relations: A Theoretical Analysis and Review of Empirical Research, *Psychological Bulletin*, 84: 888-918.
- Ak, D. (2022). Uşak Kent Merkezinde Bir Açık Alan Rekreasyon Kaynağı Olarak Bazı Orman İçi Dinlenme Yerlerinin Mevcut Rekreasyon Potansiyellerinin Gülez Yöntemi ile Değerlendirilmesi, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 6 (2): 148-161.
- Akgül, B., M., Ertüzün, E. ve Karaküçük, S. (2018). Rekreasyon Fayda Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23 (1): 25-34.
- Akten, M. (2003). Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi, *Turkish Journal of Forestry*, 4 (2): 115-132.
- Albert, C., Bonn, A., Burkhard, B., Daube, S., Dietrich, K., Engels, B., ... ve Wüstemann, H. (2016). Towards a National Set of Ecosystem Service Indicators: Insights from Germany, *Ecological Indicators*, 61: 38-48.
- Arowosafe, F. C. ve Ajayi, A. A. (2018). Visitors' Satisfaction and Intention to Revisit Agodi Parks and Garden Ibadan, Oyo State, *Journal of Research in Forestry, Wildlife and Environment*, 10 (4): 110-117.
- Beil, K. ve Hanes, D. (2013). The Influence of Urban Natural and Built Environments on Physiological and Psychological Measures of Stress—A Pilot Study, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10 (4): 1250-1267.
- Berman, M. G., Kross, E., Krpan, K. M., Askren, M. K., Burson, A., Deldin, P. J., ... ve Jonides, J. (2012). Interacting With Nature Improves Cognition and Affect for Individuals with Depression, *Journal of Affective Disorders*, 140 (3): 300-305.
- Brabyn, L. ve Sutton, S. (2013). A Population Based Assessment of the Geographical Accessibility of Outdoor Recreation Opportunities in New Zealand, *Applied Geography*, 41: 124-131.
- Brown, P. J. ve Kelly, J. R. (1981). Psychological Benefits of Outdoor Recreation, *Social Benefits of Outdoor Recreation*, 13-17.
- Buchecker, M. ve Degenhardt, B. (2015). The Effects of urban Inhabitants' Nearby Outdoor Recreation on their Well-being and their Psychological Resilience, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 10: 55-62.
- Bultena, G. L. ve Klessig, L. L. (1969). Satisfaction in Camping: A Conceptualization and Guide to Social Research, *Journal of Leisure Research*, 1 (4): 348-354.
- Cohen, J. (1988). Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences, New Jersey: Erlbaum.
- Crompton, J. L., MacKay, K. J. ve Fesenmaier, D. R. (1991). Identifying Dimensions of Service Quality in Public Recreation, *Journal of Park and Recreation Administration*, 9 (3): 15-27.
- Çevik, H. (2020). The Relationship between Park Satisfaction, Place Attachment and Revisit Intention in Neighborhood Parks with Physical Activity Facilities, *Journal of Education and Learning*, 9 (2): 178-190.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dağıstan, M. T. ve Mısırlı, İ. (2021). Destinasyon İmajı ve Ziyaretçi Memnuniyetinin Destinasyon Aidiliyeti Üzerine Etkisi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (2): 537-567.
- Dayour, F. ve Adongo, C. A. (2015). Why they go there: International Tourists' Motivations and Revisit Intention to Northern Ghana, *American Journal of Tourism Management*, 4 (1): 7-17.
- Driver, B. L. ve Brown, P. J. (1975). *Social Psychological Definition of Recreation Demand, with Implications for Recreation Resource Planning. Assessing Demand for Outdoor Recreation*. Washington: National Academy of Science.
- Driver, B. L. ve Brown, P. J. (1986). *Probable Personal Benefits of Outdoor Recreation, A Literature Review: President's Commission on Americans Outdoors*, 63-70.
- Eagly, A. H. ve Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. New York: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Erdem, G. (2019). Rekreasyon Amaçlı Kullanılan Orman Yollarının Koruma Kullanım Prensibi Kapsamında Değerlendirilmesi (Aydos Ormanı Örneği). (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Orman Fakültesi.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error, *Journal of Marketing Research*, 18 (1): 39-50.

- George, B. P. ve George, B.P. (2004). Past Visit and The Intention to Revisit a Destination: Place Attachment as a Mediator and Novelty Seeking as the Moderator, *Journal of Tourism Studies*, 15 (2): 51-66.
- Hair Jr, J. F., Babin, B. J. ve Krey, N. (2017). Covariance-based Structural Equation Modeling in the Journal of Advertising: Review and Recommendations, *Journal of Advertising*, 46 (1): 163-177.
- Hair Jr, J. F., Sarstedt, M., Hopkins, L. ve Kuppelwieser, V. G. (2014). Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM): An Emerging Tool in Business Research, *European Business Review*, 26 (2): 106-121.
- Hall, T. ve Shelby, B. (2000). Temporal and Spatial Displacement: Evidence from a High-Use Reservoir and Alternate Sites, *Journal of Leisure Research*, 32 (4): 435-456.
- Han, S. Y. (2006). Determinant Paths of Recreation Forest Visitors' Satisfaction and Revisit by Expectation-Disconfirmation Theory, *Journal of Korean Society of Forest Science*, 95 (3): 291-298.
- Hansen-Møller, J. ve Oustrup, L. (2004). Emotional, Physical/Functional and Symbolic Aspects of an Urban Forest in Denmark to Nearby Residents, *Scandinavian Journal of Forest Research*, 19 (4): 56-64.
- Harmon, J. ve Kyle, G. (2022). Connecting to The Trail: Natural spaces as Places of Healing, *Leisure Sciences*, 44 (8), 1112-1127.
- Henseler, J., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2015). A New Criterion for Assessing Discriminant Validity in Variance-Based Structural Equation Modeling, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43, 115-135.
- Hine, R., Peacock, J. ve Pretty, J. (2008). Care farming in the UK: Contexts, Benefits and Links with Therapeutic Communities, *Therapeutic Communities*, 29 (3): 245-260.
- Ho, T. K. (2008). A Study of Leisure Attitudes and Benefits for Senior High School Students at Ping Tung City and Country in Taiwan. (Basılmamış Doktora Tezi). Daphne, Alabama: United States Sports Academy Spor Yönetim Eğitimi Programı.
- Howat, G., Absher, J., Crilley, G. ve Milne, I. (1996). Measuring Customer Service Quality in Sports and Leisure Centres, *Managing Leisure*, 1 (2): 77-89.
- Jumaat, N. J. B. (2019). The relationship Between Motivation, Place Attachment, Attitude-Behaviour, and Satisfaction of Outdoor Recreation Participants: Integrating Psychological Theories to Improve Recreation Management. (Basılmamış Doktora Tezi). İngiltere: The University of Reading Coğrafya ve Çevre Bilimleri Eğitimi Programı.
- Kahraman, O. C. (2019). Turist Deneyimi ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü: Alternatif Turizm Türlerine Katılan Turistler Üzerine Bir Araştırma. (Basılmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi.
- Kaplan, S. (1995). The Restorative Benefits of Nature: Toward an Integrative Framework, *Journal of Environmental Psychology*, 15 (3): 169-182.
- Karahan, S. (2024). Aşırı Turizm Destinasyonlarında Kalabalık Algısı, Destinasyon Hizmet Kalitesi ve Turist Deneyiminin Memnuniyet ve Davranışsal Niyete Etkisi: Kültür Turizmi Destinasyonu Örneği. (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm Fakültesi.
- Keniger, L. E., Gaston, K. J., Irvine, K. N. Ve Fuller, R. A. (2013). What Are The Benefits of Interacting With Nature?, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 10 (3), 913-935.
- Keskin, E., Sezen, N. ve Dağ, T. (2020). Unutulmaz Turizm Deneyimi, Müşteri Memnuniyeti, Tekrar Ziyaret ve Tavsiye Etme Niyeti Arasındaki İlişkiler: Kapadokya Bölgesini Ziyaret Eden Turistlere Yönelik Araştırma, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7 (2): 239-264.
- Kil, N., Holland, S. M. ve Stein, T. V. (2015). Experiential Benefits, Place Meanings, and Environmental Setting Preferences Between Proximate and Distant Visitors to A National Scenic Trail, *Environmental Management*, 55: 1109-1123.
- Kil, N., Holland, S. M., Stein, T. V. ve Ko, Y. J. (2012). Place Attachment As A Mediator of The Relationship Between Nature-Based Recreation Benefits and Future Visit Intentions, *Journal of Sustainable Tourism*, 20 (4): 603-626.
- Kim, H. J., Park, J., Kim, M. J. ve Ryu, K. (2013). Does Perceived Restaurant Food Healthiness Matter? Its Influence on Value, Satisfaction, and Revisit Intentions in Restaurant Operations in South Korea, *International Journal of Hospitality Management*, 33: 397-405.
- Kim, S. S., Lee, C. K. ve Klenosky, D. B. (2003). The Influence of Push and Pull Factors at Korean National Parks, *Tourism Management*, 24 (2): 169-180.
- Kinczel, A., Maklári, G. ve Müller, A. (2020). Recreational Activities and Motivation Among Young People, *Geosport for Society*, 12 (1): 53-65.
- Koç, D. E. ve Eren, D. (2017). Destinasyon Performansının Ziyaretçi Memnuniyeti ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışı Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 57-72.
- Kubickova, M. ve Campbell, J. (2022). Revisiting The Relationship Between Destination Quality and Satisfaction: Evidence from Developing Economy, *Anatolia*, 33 (1), 1-14.
- Lackey, N. Q., Tysor, D. A., McNay, G. D., Joyner, L., Baker, K. H. ve Hodge, C. (2021). Mental Health Benefits of Nature-Based Recreation: A Systematic Review, *Annals of Leisure Research*, 24 (3), 379-393.
- Lavey, R., Sherman, T., Mueser, K. T., Osborne, D. D., Currier, M. ve Wolfe, R. (2005). The Effects of Yoga on Mood in Psychiatric Inpatients, *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 28 (4): 399.
- Lee, C. F., Huang, H. I. ve Yeh, H. R. (2010). Developing an Evaluation Model for Destination Attractiveness: Sustainable Forest Recreation Tourism in Taiwan, *Journal of Sustainable Tourism*, 18 (6): 811-828.
- Liu, Y., Wang, R., Lu, Y., Li, Z., Chen, H., Cao, M., ... ve Song, Y. (2020). Natural Outdoor Environment, Neighbourhood Social Cohesion And Mental Health: Using Multilevel Structural Equation Modelling, Streetscape and Remote-Sensing Metrics, *Urban Forestry and Urban Greening*, 48: 1-12.

- Lloyd, K. ve Little, D. E. (2005). Quality of Life, Aren't We Always Searching For That?": How Women can Achieve Enhanced Quality of Life Through Participation in outdoor Adventure Recreation, *Leisure/Loisir*, 29 (2): 147-181.
- Manning, R. E. (2011). Studies in Outdoor Recreation: Search and Research for Satisfaction. Korvalis: Oregon State University Press.
- Martin, S. (2008). Developing Woodlands for Tourism: Concepts, Connections, and Challenges, *Journal of Sustainable Tourism*, 16 (4): 386-407.
- McDowall, S. ve Ma, E. (2010). An Analysis Of Tourists' Evaluation Of Bangkok's Performance, Their Satisfaction, and Destination Loyalty: Comparing International Versus Domestic Thai Tourists, *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 11 (4): 260-282.
- Mehmetoglu, M. (2007). Typologising Nature-Based Tourists by Activity – Theoretical and Practical Implications, *Tourism Management*, 28(3): 651-660.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2015). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Moseley, D., Connolly, T., Sing, L. ve Watts, K. (2018). Developing an Indicator for The Physical Health Benefits of Recreation in Woodlands, *Ecosystem Services*, 31: 420-432.
- Nisbet, E. K. ve Zelenski, J. M. (2011). Underestimating Nearby Nature: Affective Forecasting Errors Obscure the Happy Path to Sustainability, *Psychological Science*, 22 (9): 1101-1106.
- Oliver, R. L. ve DeSarbo, W. S. (1988). Response Determinants in Satisfaction Judgments, *Journal of Consumer Research*, 14 (4): 495-507.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A. ve Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality, *Journal of Retailing*, 64 (1): 12-40.
- Passmore, H. A. ve Howell, A. J. (2014). Nature Involvement Increases Hedonic and Eudaimonic Well-Being: A Two-Week Experimental Study, *Ecopsychology*, 6 (3): 148-154.
- Paudyal, R., Stein, T. V., Ober, H. K., Swisher, M. E., Jokela, E. J. ve Adams, D. C. (2018). Recreationists' Perceptions of Scenic Beauty and Satisfaction at a Public Forest Managed for Endangered Wildlife, *Forests*, 9 (5): 241.
- Petrick, J. F. (2004). The Roles of Quality, Value, and Satisfaction in Predicting Cruise Passengers' Behavioral Intentions, *Journal Of Travel Research*, 42 (4), 397-407.
- Petruzzello, S. J., Snook, E. M., Gliotoni, R. C. ve Motl, R. W. (2009). Anxiety and Mood Changes Associated with Acute Cycling in Persons with Multiple Sclerosis, *Anxiety, Stress ve Coping*, 22 (3): 297-307.
- Roe, J. ve Aspinall, P. (2011). The Restorative Benefits of Walking in Urban and Rural Settings in Adults with Good and Poor Mental Health, *Health ve Place*, 17 (1), 103-113.
- Ryan, R. M., Weinstein, N., Bernstein, J., Brown, K. W., Mistretta, L. ve Gagné, M. (2010). Vitalizing Effects of Being Outdoors and in Nature, *Journal of Environmental Psychology*, 30: 159-168.
- Schipperijn, J., Stigsdotter, U. K., Randrup, T. B. ve Troelsen, J. (2010). Influences on The Use of Urban Green Space—A Case Study in Odense, Denmark, *Urban Forestry ve Urban Greening*, 9 (1): 25-32.
- Seçilmiş, C. (2012). Termal Turizm Destinasyonlarından Duyulan Memnuniyet Düzeyinin Tekrar Ziyaret Niyetine Etkisi: Sakarılıca Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (39): 231-250
- Seçilmiş, C., Cansev, Ö. ve İlker, K. (2021). How Travel Influencers Affect Visit Intention? The Roles of Cognitive Response, Trust, COVID19 Fear and Confidence in Vaccine, *Current Issues in Tourism*, 25 (17): 2789-2804.
- Shrestha, R. K., Stein, T. V. ve Clark, J. (2007). Valuing Nature-Based Recreation in Public Natural Areas of The Apalachicola River Region, Florida. *Journal of Environmental Management*, 85 (4), 977-985.
- Sim, K. W. ve Lee, J. H. (2013). An Examination of Visitors' Satisfaction on Revisiting Intention and Recommendations: A Case Study of The National Natural Recreation Forests in Korea, *Forest Science and Technology*, 9 (3): 126-130.
- Stebbins, R. A., Jenkins, J. M. ve Pigram, J. J. (2003). Casual Leisure, *Encyclopedia of Leisure and Outdoor Recreation*, 44-46.
- Stein, T. V. ve Lee, M. E. (1995). Managing Recreation Resources for Positive Outcomes: An Application of Benefits-Based Management, *Journal of Park and Recreation Administration*, 13 (3): 52-70.
- Sumaryadi, S., Hurriyati, R., Wibowo, L. A. ve Gaffar, V. (2021). The Relationship Between The Quality of Destination and Tourist Satisfaction: The Role of Destination Attributes, *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8 (4), 929-937.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. ve Ullman, J. B. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Londra: Pearson.
- Theodorakis, N. D., Alexandris, K., Tsigilis, N. ve Karvounis, S. (2013). Predicting Spectators' Behavioural Intentions in Professional Football: The Role of Satisfaction and Service Quality, *Sport Management Review*, 16 (1): 85-96.
- Thompson Coon, J., Boddy, K., Stein, K., Whear, R., Barton, J. ve Depledge, M. H. (2011). Does Participating in Physical Activity in Outdoor Natural Environments Have A Greater Effect on Physical and Mental Wellbeing Than Physical Activity Indoors? A Systematic Review, *Environmental Science ve Technology*, 45 (5): 1761-1772.
- Tomas, S., Scott, D. ve Crompton, J. (2002). An Investigation of the Relationships Between Quality of Service Performance, Benefits Sought, Satisfaction and Future Intention to Visit Among Visitors to A Zoo, *Managing Leisure*, 7 (4): 239-250.
- Tosun, C., Dedeoğlu, B. B. ve Fyall, A. (2015). Destination Service Quality, Affective Image and Revisit Intention: The Moderating Role of Past Experience, *Journal of Destination Marketing & Management*, 4 (4), 222-234.
- Tsunetsugu, Y., Park, B. J., Lee, J., Kagawa, T. ve Miyazaki, Y. (2011). Psychological Relaxation Effect of Forest Therapy: Results of Field Experiments in 19 Forests in Japan Involving 228 Participants, *Japanese Journal of Hygiene*, 66 (4): 670-676.

- Tyrväinen, L., Ojala, A., Korpela, K., Lanki, T., Tsunetsugu, Y. ve Kagawa, T. (2014). The Influence of Urban Green Environments on Stress Relief Measures: A Field Experiment, *Journal of Environmental Psychology*, 38: 1-9.
- Ulrich, R. S. ve Addoms, D. L. (1981). Psychological and Recreational Benefits of A Residential Park, *Journal of Leisure Research*, 13 (1): 43-65.
- Valentine, E. ve Evans, C. (2001). The Effects of Solo Singing, Choral Singing, and Swimming on Mood and Physiological Indices, *British Journal of Medical Psychology*, 74 (1): 115-120.
- Van den Berg, A. E., Joye, Y. ve Koole, S. L. (2016). Why Viewing Nature is More Fascinating and Restorative than Viewing Buildings: A Closer Look at Perceived Complexity, *Urban Forestry ve Urban Greening*, 20: 397-401.
- Veasna, S., Wu, W. Y. ve Huang, C. H. (2013). The Impact of Destination Source Credibility on Destination Satisfaction: The Mediating Effects of Destination Attachment and Destination Image, *Tourism Management*, 36: 511-526.
- Wang, T. L., Tran, P. T. K. ve Tran, V. T. (2017). Destination Perceived Quality, Tourist Satisfaction and Word of Mouth, *Tourism Review*, 72 (4), 392-410.
- Wang, Y., Wang, Y., Chiu, J., Liou, J. ve Yu-ShiangYang (2015). Recreation Benefit, Recreation Experience, Satisfaction, and Revisit Intention: Evidence from Mo Zai Dun Story Island, *Journal of Business & Economic Policy*, 2 (2): 53-61.
- White, J. C., Wulder, M. A., Varhola, A., Vastaranta, M., Coops, N. C., Cook, B. D., ... ve Woods, M. (2013). A Best Practices Guide for Generating Forest Inventory Attributes from Airborne Laser Scanning Data Using an Area-Based Approach, *The Forestry Chronicle*, 89 (6): 722-723.
- Wolsko, C., Lindberg, K. ve Reese, R. (2019). Nature-Based Physical Recreation Leads to Psychological Well-Being: Evidence From Five Studies, *Ecopsychology*, 11 (4): 222-235.
- Yazıt, H. ve Bayram, G. E. (2022). Ziyaretçilerin Seyahat Motivasyonu, Memnuniyeti, Tekrar Ziyaret Niyeti ve Sadakat Algısı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2 (2): 104-121.
- Yoon, Y. ve Uysal, M. (2005). An examination of The Effects of Motivation and Satisfaction on Destination Loyalty: A Structural Model, *Tourism Management*, 26 (1): 45-56.
- Yuan, K. H. ve Hayashi, K. (2003). Bootstrap Approach to Inference and Power Analysis Based on Three Test Statistics for Covariance Structure Models, *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 56 (1): 93-110.
- Yücel, G. F. (1998). İstanbul ve Çevresindeki Ormanların Rekreasyonel Potansiyellerinin Saptanması. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Fakültesi.
- Zhao, X., Lynch Jr, J. G. ve Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and Truths About Mediation Analysis, *Journal of Consumer Research*, 37 (2): 197-206.

Muhammet VAPUR

Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Rekreasyon Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu (2014). Yüksek lisans derecesini Gazi Üniversitesi'nde Rekreasyon Yönetimi dalında (2017) ve doktora derecesini de Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde Rekreasyon Yönetimi dalında aldı (2021). İstanbul Rumeli Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Temel çalışma alanları turizm ve rekreasyon yönetimidir.